

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

УДК 658

JEL classification: L 60; M 11

Гречко А.В.

*к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
КПІ ім. Ігоря Сікорського*

Черножукова А.М.

студентка ФММ, КПІ ім. Ігоря Сікорського

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Статтю присвячено дослідженню прибутковості молокопереробних підприємств на території України, аналізу проблем галузі та визначенню шляхів їх подолання. Авторами були проаналізовані статистичні дані за останні вісім років, на основі яких здійснено ґрунтовну оцінку нинішнього стану молочного підприємництва. В статті здійснено аналіз показників виробництва основних видів продукції галузі. Відповідно до отриманих результатів, було визначено проблеми функціонування підприємств на національному рівні, які унеможливають максимізацію прибутку. Ретельно досліджено рентабельність виробництва молока, закупівельні та споживчі ціни, імпорт й експорт молочної продукції, а також техніко-технологічного оснащення підприємств. Дослідження зарубіжного досвіду ведення господарської діяльності в молочній галузі, дозволило виявити основний елемент успішного розвитку цієї справи за кордоном. В результаті авторами були сформовані основні шляхи підвищення прибутковості молокопереробних підприємств України. Таким чином, стаття має практичне значення та є актуальною.

Ключові слова: прибутковість; молокопереробні підприємства; рентабельність; підприємство; галузь; закупівельні ціни; техніко-технологічний стан.

Постановка проблеми. Метою діяльності будь-яке підприємства є отримання прибутку, який є одним з індикаторів ефективності його діяльності та повинен мати тенденцію до зростання. Існує багато зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на формування прибутку та його підвищення: політична ситуація в державі, конкуренція, витрати підприємства тощо. Вчасно оцінивши результати діяльності підприємства, ми маємо можливість уникнути фінансових проблем, пристосуватися до змін економічного середовища та раціонально розподілити прибуток. Адже він є основою самофінансування підприємства, забезпечує його інвестиційний та інноваційний розвиток, є мотиваційним важелем для працівників, а також одним з джерел виконання зобов'язань перед

бюджетом, банками та іншими організаціями. Отже, питання підвищення прибутковості підприємства є актуальним в сучасних реаліях та потребує подальшого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою даної статті займалося ряд вітчизняних науковців, які зробили свій вклад у дослідження даного питання. Серед науковців, них можна виділити: Бовкун А.О., Скопенко Н.С., Андрійчук В.Г., Стецюк Я.Ю. та інші. Також різні думки, цікаві публікації та дослідження, пов'язані з молокопереробною галуззю, висвітлююся в аграрних виданнях. Для прикладу: «Аграрний тиждень.УА» та «Агробізнес сьогодні». Однак, вони лише частково освітлюють цю тему. Зважаючи на сучасні реалії в даній сфері можна зробити висновок про те, що даний напрям дослідження потребує подальшого доопрацювання і розробки з метою підвищення прибутковості молокопереробних підприємств України.

Мета. Метою статті є надання рекомендацій щодо вдосконалення теоретичних та практичних підходів до підвищення прибутковості молокопереробних підприємств України на основі аналізу даної галузі.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні молочна галузь в Україні посідає важливе місце у забезпеченні населення молочною продукцією, яка є у щоденному споживанні кожного другого громадянина країни. Однак останнім часом ситуація цієї галузі погіршилася. За даними таблиці 1 можемо спостерігати тенденцію зменшення поголів'я. Даний фактор негативно впливає на обсяги виробництва та продаж молока. Відповідно, змінився асортимент молочної продукції, яка виробляється і представлена на ринку. І в свою чергу, через низьку купівельну спроможність населення зменшилося споживання молочної продукції на внутрішньому ринку. Дану тенденцію можна спостерігати тому, що державні і приватні підприємства втрачають інтерес до утримання молочних тварин із-за щорічного подорожання кормів, комунальних послуг та недостатньої підтримки молочного тваринництва.

Таблиця 1 – Поголів'я корів на всій території України [5]

Усі категорії господарств								
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
2 736,5	2 631,2	2 582,2	2 554,3	2 508,8	2 262,7	2 166,6	2 114,1	2 023,7

В цілому на території України працює біля 350 підприємств, які займаються переробкою молока. Показники виробництва основних видів продукції демонструють, що молочна промисловість має ряд основних проблем [2]:

1. Молокозаводи слабо оснащені технікою відповідної якості.
2. Інфраструктура ринку недостатньо розвинена.
3. Потужності підприємств не завантажені в повній мірі.
4. Недостатній рівень забезпеченості сировинної бази.
5. Якість готової продукції не відповідає міжнародним стандартам.
6. Низька якість сировини обмежує диференціацію асортименту.

Основною проблемою вважають сировинну базу. На ринку сировини для виготовлення кінцевої молочної продукції спостерігається досить велика конкуренція, тому виробництво здійснюють великі підприємства. Вони приділяють достатню увагу модернізації свого обладнання, швидко реагують на зміни ринку, розширюються свій асортимент та постійно збільшують обсяги реалізації продукції.

Показник прибутковості характеризує ефективність виробництва молока, що визначається показником окупності витрат. Рентабельність – концентрований показником ефективності виробництва, а її рівень розраховується від усієї діяльності (з додаванням до виробничої собівартості витрат на збут і адміністративних витрат, витрат від операційної діяльності (тобто основної діяльності, не включаючи інвестиційну та фінансову)), усієї продукції, продукції рослинництва, тваринництва, основних видів реалізованої продукції [1, с. 116]

Рентабельність виробництва молока у 2010 році становила 17,9% (Рис.1). Цей показник побив всі рекорди порівняно з попередніми роками. У цей рік був дефіцит молочної сировини, який став причиною різкого підвищення закупівельних цін на молоко.

У 2012 році спостерігається рівень рентабельності на рівні 2,3%, а це на 16,2% менше ніж у 2011 році. У 2013 відбулося різке збільшення рентабельності. Показник дістався позначки 13,6%. У 2016 році рівень рентабельності становив 18,2%. Це на 5,6% більше ніж в 2015 і на 7,2 % більше ніж в 2014.

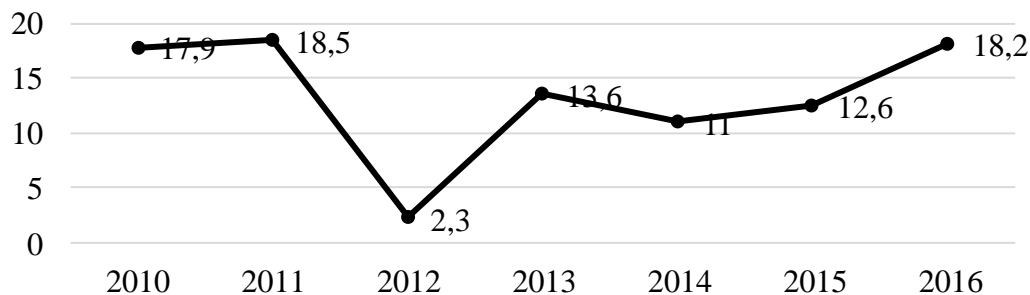

Рисунок 1 – Рівень рентабельності виробництва та реалізації молока [5]

Слід відмітити, що понад 50% підприємств із рентабельністю вищою ніж 20% стримують цей показник на такому рівні за рахунок оптимізації собівартості виробництва.

Досить важливим моментом є сегментація товаровиробників молочної продукції для формування державної політики в молокопереробній галузі. В залежності від того, з яким успіхом підприємство здійснює свою діяльність, варто застосовувати різну державну політику. Для підприємств, які є успішними в своїй діяльності, мають гарний прибуток та займають лідируючі позиції на ринку, є важливим підтримка стратегічних інвестицій, які формуються на основі вдосконалення виробничого процесу. Для підприємств, які мають рівень рентабельності менше 10% і є

збитковими, зміна державної політики означає можливість утримання на ринку. Як варіант, можливе утворення комплексу молокопереробних ферм, які б стали цікаві інвесторам і забезпечили розвиток за рахунок новітніх технологій.

За останні декілька років помітно збільшилися ціни на молоко. Це створило ситуацію, коли українські ціни стали такими ж як європейські, або дуже сильно до них наблизилися. Подальше зростання ціни на молочні продукти малоймовірне, адже в такому випадку національним виробникам доведеться конкурувати з імпортними. На сьогоднішній день вже існує досить висока конкуренція.

За перший квартал 2015 року імпорт молочної продукції у порівнянні з аналогічними показниками 2016 року виріс на 5,4%. Основного зростання імпорту зазнали масло (в 5 разів), молоко, згущені та незгущені вершки (вдвічі). В 2016 році в аналогічний період спостерігалось зниження імпорту кисломолочної продукції на 37%. В 2017 імпорт масла знизився на 17% порівняно з попереднім роком. Крім того, Україна імпортувала сирів більше, ніж експортувала. Про це повідомляє Державна фіскальна служба (ДФС). Якщо порівняти обсяги імпорту сирів з 2016 роком, то побачимо істотне збільшення в натуральному і грошовому вираженні: 42% і 58% відповідно [3,6].

За перший квартал 2016 року експорт молочної продукції знизився на 50 % порівняно з аналогічним показником попереднього року. Про це повідомляє асоціація «Український клуб аграрного бізнесу» (УКАБ). Вона обґрунтувала це тим, що на світовому ринку впали ціни та знизилися обсяги експорту. Найбільшого скорочення зазнали надходження від поставки за кордон згущених вершків і молока, в тому числі сухого молока. Обсяг реалізації цих видів продукції знизився на 25% порівняно з аналогічним періодом 2015 року. У 2017 році за перший квартал українським виробникам вдалося заробити на 69,3 % більше, ніж за аналогічний період 2016 року. Продажі масла вирости в 4 рази, молочної сироватки – вдвічі, а експорт сирів зріс на 45,7% [3,8].

Протягом останнього року могли спостерігати істотне підвищення закупівельних цін на молоко (рис.2). Дана тенденція вимагає відповідного технологічного обладнання від сільськогосподарських виробників, адже необхідно нарощувати обсяги виробництва продукції вищого ґатунку.

Статистика показує, що збільшення закупівельних цін призводить до збільшення обсягів закупівлі відповідного технологічного обладнання. Воно має відповідати нормативним актам, в яких є певний перелік вимог.

В цілому технологічний стан підприємств молокопереробної галузі можна вважати задовільним. Він не перевищує 50-60%. Це середній показник, який можна покращити шляхом зміни застарілого обладнання на більш сучасне і надійне. Фактично на підприємствах зазнали механізації основні процеси: доїння, годування тварин та прибирання за ними. Однак, строк експлуатації таких механізмів 7-8 років, а використовують їх вдвічі довше. Що є недопустимим. Крім того, наявна тенденція заміни певних

запчастин для подовження життєдіяльності обладнання замість заміни повного його комплексу. Це пов'язано з тим, що на території України зупинили виробництво певних видів обладнання для підприємств тваринницької галузі. Підприємства змушені його закуповувати за кордоном, де вони набагато дорожчі. Для економії закуповують лише відповідні запчастини.

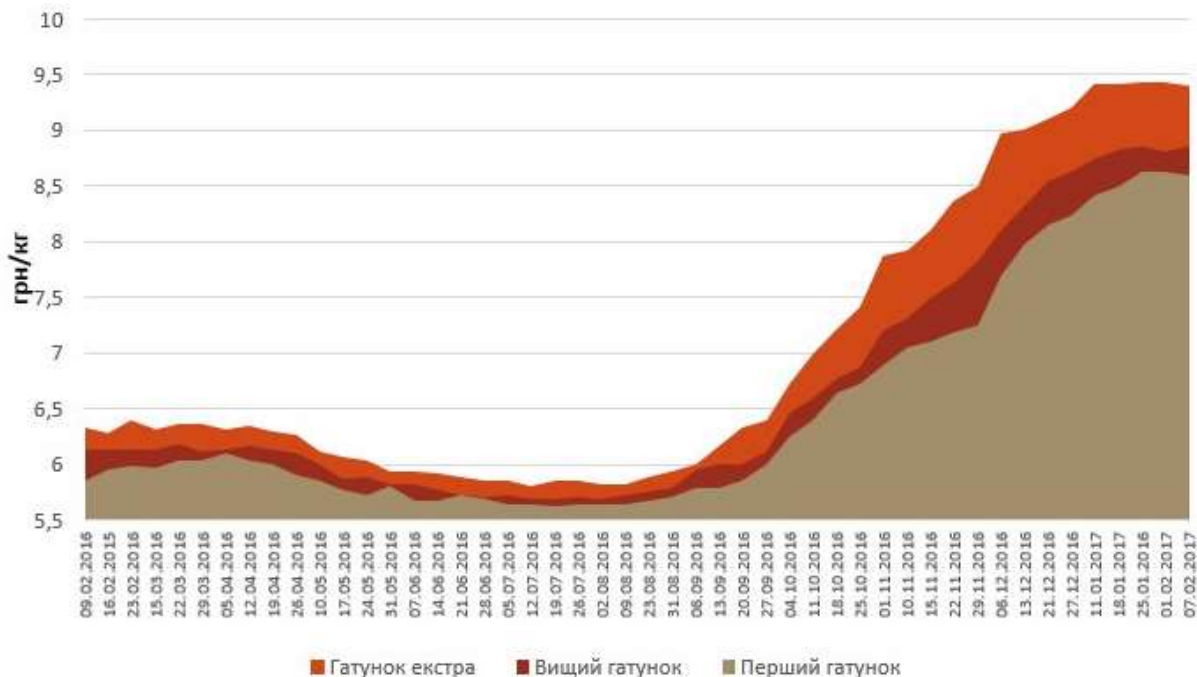

Рисунок 2 – Закупівельні ціни на молоко, грн/кг [4]

Багаторічний досвід зарубіжних країн демонструє, що розвиток сільськогосподарських підприємств прямо залежить від рівня їх технологічного оснащення. Підприємствам варто розробляти план інноваційного розвитку з метою постійного впровадження нового обладнання, яке є найновішим на ринку.

На жаль, лише невелика кількість підприємств на території України мають таку можливість. Тому в цілому галузі необхідно:

- здійснити технологічну та технічну модернізацію. У зв'язку з цим виникне необхідність відповідного кваліфікованого персоналу, який буде спроможний забезпечити безперервну роботу устаткування.

- відповідати міжнародним стандартам. Україна на шляху євроінтеграції, тому слід відповідати світовим стандартам.

- перейти на ресурсо- та енергозберігаючі технології. Тенденція використання технологій, які не несуть загрозу природі і надають можливість повторного використання відходів, набуває все більших обертів.

- покращити кормову базу. Більшість підприємств закуповує корми для тварин у імпортерів постачальників у той час, коли пустують велика кількість гектарів землі, готових для посіву. Господарства можуть самостійно здійснювати заготівлю кормів та кормовиробництво.

– розвинути племінну базу скотарства. поголів'я щороку зменшується. Це пов'язано з багатьма факторами, тому підприємствам слід визначити причини даного зниження і знайти шляхи подолання проблеми.

Зробивши технологічне перезавантаження товаровиробники вийдуть на якісно новий рівень, збільшивши свою прибутковість та конкурентоспроможність не тільки на національному ринку, а й на світовому.

Висновки. Молочна галузь в Україні займає важливе місце у забезпеченні населення молочною продукцією. Щоденно її споживають мільйони українців. Однак, дослідження, які були проведені в статті, демонструють незадовільний загальний стан молочної галузі в Україні, який заважає підприємствам отримувати високі прибутки і тим самим здійснювати вагомий внесок в національну економіку країни. Серед основних проблем було виділено: слабка оснащеність технікою, нерозвиненість інфраструктури, слабкість виробничих потужностей, незадовільна сировинна база, невідповідність якості продукції світовим стандартам та обмеженість диференціації асортименту.

Науковою новизною проведеного дослідження є формування шляхів підвищення прибутковості молокопереробних підприємств в умовах, які склалися на національному ринку і яких функціонують підприємства. До таких заходів належать: здійснення технологічної та технічної модернізації, відповідність міжнародним стандартам, перехід на ресурсо- та енергозберігаючі технології, покращення кормової бази та розвинення племінної бази скотарства.

Практичне значення результатів дослідження полягає в проведенні ґрунтовного аналізу статистичних даних за останні вісім років, а також різноманітних публікацій, що надало можливість для об'єктивних суджень.

Перспективами подальших наукових розробок є спостереження за змінами в молочній галузі та подальше коригування шляхів підвищення прибутковості молокопереробних підприємств.

Список використаних джерел

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. – К.: ННІ ІАЕ, 2005. – 292 с.
2. Бзенко А.О., 2014, Сучасний стан молочної галузі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=74323>
3. Газета «Сьогодні», 2016, Україна на 50% скоротила продажі «молочки» за кордон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/tags/%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%B7%D1%8C.html>
4. «Аграрний тиждень.UA», 2017, Моніторинг цін на молоко та молочні продукти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://a7d.com.ua/analtika/33488-montoring-cn-na-moloko-ta-molochn-produkti.html>
5. Державна служба статистики, 2018, Сільське господарство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. MilkUA.info, 2017, Экспорт молочних продуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://milkua.info/uk/post/eksport-molocnih-produktiv-sicen-zovten-2017>
7. UKRAINIAN FOOD EXPO, 2017, Виручка від експорту української «молочки» за сім місяців зросла на 69% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrainian-food.org/uk/post/virucka-vid-eksportu-ukrainskoi-molocki-za-sim-misaciv-zrosla-na-69>

References

1. Agroindustrial complex of Ukraine: state, trends and prospects of development. – K.: NNI IAE, 2005. – 292 s.
2. Bzenko A.O., 2014, *Modern state of dairy industry of Ukraine* [online] Available at: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=74323>
3. *The newspaper «Sogodni»*, 2016, Ukraine has reduced its sales of milk products abroad by 50% [online] (last updated on April 15, 2016) Available: <https://ukr.segodnya.ua/tags/%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%B7%D1%8C.html>
4. «Agrarnij tizhden.UA», 2017, Monitoring of Prices for Milk and Dairy Products [online] (last updated on February 10, 2017) Available at: <http://a7d.com.ua/analtika/33488-montoring-cn-na-moloko-ta-molochn-produkti.html>
5. State Statistics Service, 2018, *Agriculture* [online] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. MilkUA.info, 2017, *Export of dairy products* [online] (last updated November 20, 2017) Available at: <http://milkua.info/uk/post/eksport-molocnih-produktiv-sicen-zovten-2017>
7. UKRAINIAN FOOD EXPO, 2017, The revenue from the export of Ukrainian «milk» grew by 69% over the seven months [online] (last updated on August 10, 2017) Available at: <http://www.ukrainian-food.org/uk/post/virucka-vid-eksportu-ukrainskoi-molocki-za-sim-misaciv-zrosla-na-69>

Гречко А.В.

*к.э.н., доцент кафедры экономики предприятия,
Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический
институт им. И. Сикорского»*

Черножукова А.Н.

*студентка ФММ, Национальный технический университет Украины «Киевский
политехнический институт им. И. Сикорского»*

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ПРИБЫЛЬНОСТИ МОЛОКОПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Статья посвящена исследованию доходности молокоперерабатывающих предприятий на территории Украины, анализа проблем отрасли и определению путей их преодоления. Авторами были проанализированы статистические данные за последние восемь лет, на основе которых осуществлено основательную оценку нынешнего состояния молочного предпринимательства. В статье проведен анализ показателей производства основных видов продукции отрасли. Согласно полученным результатам, было определено проблемы функционирования предприятий на национальном уровне, которые делают невозможным максимизацию прибыли. Тщательно исследовано рентабельность производства молока, закупочные и потребительские цены, импорт и экспорт молочной продукции, а также технико-технологического оснащения предприятий. Исследование зарубежного опыта ведения хозяйственной деятельности в молочной отрасли, позволило выявить основной элемент успешного развития этого дела за рубежом. В результате авторами были

сформированы основные пути повышения доходности молокоперерабатывающих предприятий Украины. Таким образом, статья имеет практическое значение и является актуальной.

Ключевые слова: доходность; молокоперерабатывающие предприятия; рентабельность; предприятие; отрасль; закупочные цены; технико-технологическое состояние.

A.V. Grechko

PhD of Economic sciences, Associated Professor of the Economy Department, Igor Sikorsky Kiev Polytechnic Institute

A.M. Chernozhukova

student of FMM, Igor Sikorsky Kiev Polytechnic Institute

THE WAYS OF INCREASE THE PROFITABILITY OF A DAIRY-PROCESSING FACTORY

The article is devoted to the study of the profitability of dairy processing enterprises in Ukraine, analysis of the problems of the industry and identification of ways to overcome them. The authors analyzed the statistical data for the last eight years, on the basis of which a thorough evaluation of the current state of dairy business was carried out. The article analyzes the indices of production of the main types of products of the industry. According to the results, the problems of functioning of enterprises at the national level, which make it impossible to maximize profits, were identified. The profitability of milk production, purchasing and consumer prices, import and export of dairy products, as well as technical and technological equipment of enterprises are thoroughly investigated. The study of foreign experience in conducting business in the dairy industry has made it possible to identify the main element of the successful development of this business abroad. As a result, the authors formed the main ways to increase the profitability of dairy processing enterprises in Ukraine. Thus, the article is practical and relevant.

Keywords: profitability; dairy processing enterprises; enterprise; branch; purchase prices; technical and technological condition.

Гречко А.В.

alla_grechko@ukr.net

Черножукова А.М.

alinachernozhukova27@gmail.com